

REPUBLIKA SLOVENIJA
SVET REPUBLIKE SLOVENIJE ZA VISOKO ŠOLSTVO

Masarykova cesta 16, 1000 Ljubljana

T: 01 400 52 00
F: 01 400 53 21
E: gp.mizs@gov.si
www.mizs.gov.si

Številka: 013-15/2019/21
Datum: 7. 10. 2019

ZAPISNIK

2. seja Sveta Republike Slovenije za visoko šolstvo (v nadaljevanju: Svet), ki je bila v petek 4. oktobra 2019 ob 13. uri v Veliki sejni dvorani na Gregorčičevi 27, Ljubljana.

Prisotni člani Sveta: dr. Klavdija Kutnar (predsednica), dr. Gregor Pobežin (namestnik predsednice), dr. Gorazd Kovačič, dr. Milček Komelj, dr. Štefko Miklavič, dr. Janja Hojnik, Jasmina Poličnik, Karmen Fortuna, Mubina Vrtačič, dr. Zdravko Kačič, dr. Danilo Zavrtanik, dr. Dragan Marušič, dr. Gregor Polančič, Dare Stojan

Prisotni po pooblastilu članov Sveta: dr. Barbara Novak (po pooblastilu dr. Igorja Papiča), dr. Boris Dular (po pooblastilu dr. Petra Purga)

Odsotni člani Sveta: Jože Smole, dr. Igor Žagar Žnidaršič (opr.), Gabriel Jablanovec, dr. Mark Pleško (opr.), dr. Tedej Bajd (opr.), Barbara Krajnc (opr.), Pia Mernik, Miha Župančič

Drugi prisotni: dr. Jernej Štromajer (MIZŠ), dr. Erika Rustja (MIZŠ), Jana Sedej (MIZŠ), dr. Alenka Flander (CMEPIUS), dr. Franci Demšar (NAKVIS), Klemen Mesarec (MIZŠ), Sabastijan Magdič (MIZŠ), Duša Marjetič (MIZŠ), Urška Pikec Vesel (MIZŠ)

Navzoče je pozdravil **dr. Jernej Štromajer** in opravičil ministra dr. Jerneja Pikala, ki je službeno odsoten na Japonskem.

Ad 1. Pozdrav predsednice Sveta RS za visoko šolstvo in potrditev dnevnega reda

Dr. Klavdija Kutnar, predsednica Sveta RS za visoko šolstvo je pozdravila prisotne in predlagala obravnavo ter potrditev dnevnega reda:

- 1. Pozdrav predsednice Sveta RS za visoko šolstvo in potrditev dnevnega reda**
- 2. Vizija evropskega visokošolskega prostora**
Poročevalka: dr. Erika Rustja
- 3. Razno**

Člani Sveta RS za visoko šolstvo so predlog dnevnega reda soglasno potrdili.

Seja Sveta RS za visoko šolstvo omogočajo snemanje razprav udeležencev seje. Magnetogrami sej se arhivirajo na Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport, Direktorat za visoko šolstvo. Na osnovi razprave so bili sprejeti sklepi glede na dnevni red:

Ad 2. Vizija evropskega visokošolskega prostora

EHEA je evropski visokošolski prostor, ki ga sestavlja 48 držav, pa tudi pomembni deležniki, kot so Evropska študentska organizacija, Evropsko združenje univerz, Evropski register za zagotavljanje kakovosti v visokem šolstvu (EQAR), Evropska komisija, Svet Evrope in drugi. Prizadeva si za večjo mobilnost študentov in visokošolskega osebja, njegov cilj pa je tudi ohranjanje trisopenjske strukture študija ter zagotavljanje kakovosti visokega šolstva

Bologna Follow-up Group (BFUG) sestavlja več skupin, ki se ukvarjajo z implementacijo bolonjskega procesa. Njeno delo je določeno s sprejetjem komunikeja na ministrskih konferencah, ki se odvijajo na dva do tri leta, v katerem je zapisan razvoj visokega šolstva za naslednje obdobje. Zadnji komunike je bil sprejet maja 2018, naslednji pa junija 2020, zato se v okviru skupine že pripravlja osnutek predloga.

Sekretariat je zato članicam poleti naročil, da se opredeli do vsebin, ki so bile v okviru BFUG izpostavljene kot zelo pomembne, in sicer tako, da postavi prioriteto listo:

- Družbena vloga visokega šolstva,
- Odprtost visokega šolstva,
- Inovativno, prožno in ustrezno učenje in poučevanje,
- Vseživljenjsko učenje,
- Digitalizacija,
- Internacionalizacija in mobilnost,
- Upravljanje in avtonomija.

MIZŠ je pripravilo vprašalnik in ga poslalo vodstvom visokošolskih zavodov. Rezultati so bili predstavljeni v delovnem gradivu (Poročilo o analizi odgovorov na vprašalnik „Bolonjski proces po letu 2020 – ambicioznejši Evropski visokošolski prostor“), ki so ga člani Sveta dobili, skupaj s pojasnitvami.

Dr. Klavdija Kutnar je predstavila namen Poročila o analizi odgovorov na vprašalnik „Bolonjski proces po letu 2020 – ambicioznejši Evropski visokošolski prostor“

Dr. Erika Rustja je predstavila rezultate Poročila o analizi odgovorov na vprašalnik „Bolonjski proces po letu 2020 – ambicioznejši Evropski visokošolski prostor“ (Priloga 1).

Sledila je razprava prisotnih.

Po razpravi so bili sprejeti naslednji sklepi.

Sklep 1: Prioritete Slovenskega visokošolskega prostora, ki se jih predlaga kot izhodišče za pripravo Nacionalnega programa visokega šolstva 2021-30 so:

1. Financiranje
2. Raziskovalna dejavnost
3. Inovativno, prožno in ustrezno učenje in poučevanje
4. Digitalizacija
5. Internacionalizacija in mobilnost
6. Družbena vloga visokega šolstva
7. Odprtost visokega šolstva
8. Upravljanje in avtonomija
9. Vseživljenjsko učenje

ZA: 13

PROTI/VZDRŽANI: 0

Sklep 2: Svet RS za visoko šolstvo kot prioritete Evropskega visokošolskega prostora po letu 2020 („Bolonjski proces po letu 2020 – ambicioznejši Evropski visokošolski prostor“), ki jih Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport sporoči sekretariatu BFUG, predlaga:

1. Inovativno, prožno in ustrezno učenje in poučevanje
2. Digitalizacija
3. Internacionalizacija in mobilnost
4. Družbena vloga visokega šolstva
5. Odprtost visokega šolstva
6. Upravljanje in avtonomija
7. Vseživljenjsko učenje

Poleg navedenih Svet RS za visoko šolstvo kot pomembni prioriteti v slovenskem visokošolskem prostoru priznava tudi:

1. Financiranje
2. Raziskovalna dejavnost

ZA: 13

PROTI/VZDRŽANI: 0

Sklep 3: Svet RS za visoko šolstvo Vladi RS predlaga, da v naslednji finančni perspektivi znatna kohezijska sredstva nameni razvoju visokošolske in raziskovalne infrastrukture.

ZA: 13

PROTI/VZDRŽANI: 0

Ad 3. Razno

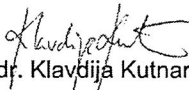
/

Seja se je zaključila 15:15.

Napisala:

Urška Pikec Vesel

Tajnica Sveta RS za visoko šolstvo

dr. Klavdija Kutnar
PRESEDNICA

Priloge:

- Priloga 1 (Poročilo o analizi odgovorov na vprašalnik „Bolonjski proces po letu 2020 – ambicioznejši Evropski visokošolski prostor“)

Poslati:

- Člani SVŠ
- GVS
- Dr. Jernej Pikalo
- Dr. Jernej Štromajer

**Poročilo o analizi odgovorov vprašalnika:
»Bolonjski proces po letu 2020 - ambicioznejši
Evropski visokošolski prostor«**

Gradivo za Svet RS za visoko šolstvo

Ljubljana, 24. 9. 2019

1. NAMEN IN CILJI RAZISKAVE

Leta 2019 mineva dvajset let od podpisa bolonjske deklaracije, s katero so si države podpisnice zastavile cilj ob hkratnem polnem upoštevanju in spoštovanju različnosti nacionalnih sistemov izobraževanja in univerzitetne avtonomije z medsebojnim sodelovanjem izgraditi odprt in konkurenčen Evropski visokošolski prostor, ki bo evropskim študentom in diplomantom omogočal prosto gibanje in zaposljivost, obenem pa bo privlačen tudi za neevropske študente. Za doseg tega cilja so se države morale strinjati z majhnim številom parametrov (kot so stopnje in kreditne točke), da bi zagotovile stične točke med zelo različnimi sistemi visokega šolstva, ki so obstajali v tistem času, obenem pa zagotovile, da bodo nacionalne posebnosti ostale.

Današnji Evropski visokošolski prostor ima 48 držav članic s konsolidiranimi delovnimi metodami in strukturami, ki so se dogovorile o evropskem ogrodju kvalifikacij in uporabi ECTS, standardih in smernicah za zagotavljanje kakovosti ter o Lizbonski konvenciji o priznavanju, čeprav je izvajanje nepopolno. Dosežen je bil tudi konsenz o naboru temeljnih vrednot in o pomembnosti socialne razsežnosti visokega šolstva, kljub temu da resničnost ni povsem sorazmerna z našimi ideali. Čeprav vsi cilji bolonjskega procesa še niso bili doseženi, ostaja dejstvo, da so te cilje pripravili in se o njih strinjali številni in raznoliki člani, partnerji in zainteresirane strani, ki so se tudi sami zavzeli za njihovo uresničevanje, kar je samo po sebi izjemen rezultat.

V okviru priprave na naslednjo ministrsko konferenco bolonjskega procesa, ki bo v Rimu junija 2020, do oktobra 2019 poteka razprava o prihodnosti razvoja Evropskega visokošolskega prostora¹, katere cilj je ugotoviti:

- Katere večje spremembe/izboljšave na področju visokega šolstva bodo potrebne, da bodo univerze v letu 2030 lahko opravljale svojo temeljno družbeno vlogo?
- Katere od teh sprememb/izboljšav je mogoče izvesti ali podpreti z ohlapno organiziranim okvirom, kot je evropski visokošolski prostor?
- Koliko teh sprememb je na neki način ali deloma že vključenih v veljavne zaveze v zvezi z Evropskim visokošolskim prostorom? Katere bi lahko bile prihodnje ključne prednostne naloge?

Na evropski ravni je Skupina za spremljanje bolonjskega procesa oblikovala predlog sedmih prednostnih tem, ki predstavljajo izhodišča za konzultacije o prihodnosti upravljanja in prioritetah Evropskega visokošolskega prostora po letu 2020. Predlagane teme so:

- Družbena vloga visokega šolstva,
- Odprtost visokega šolstva,
- Inovativno, prožno in ustrezno učenje in poučevanje,
- Vseživljenjsko učenje,
- Digitalizacija,
- Internacionalizacija in mobilnost,
- Upravljanje in avtonomija.

Pojasnila posamezne teme so v prilogi 1.

Povod za raziskavo in njeno izhodišče je v slovenskem visokošolskem prostoru preveriti aktualnost predlaganih tem Skupine za spremljanje bolonjskega procesa, medtem ko je namen raziskave identificirati potrebne večje spremembe/izboljšave na področju visokega šolstva, da bodo visokošolski zavodi v letu 2030 lahko opravljali svojo temeljno družbeno vlogo.

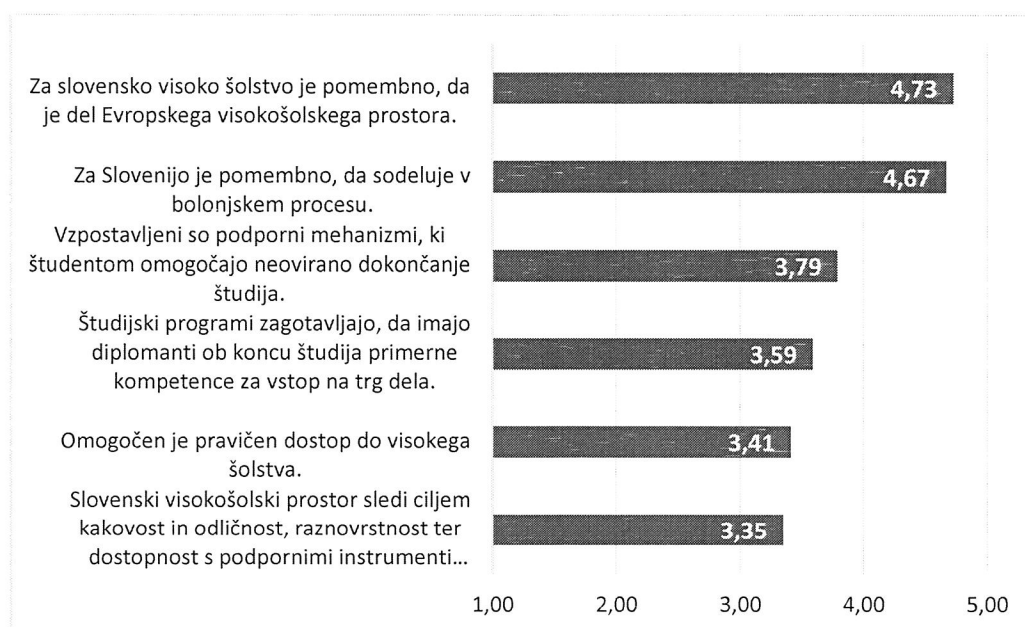
Cilj vprašalnika je bil med anketiranci ugotoviti:

¹ Future of the EHEA Ongoing Consultation: Governance and thematic priorities after 2020.
<http://www.ehea.info/page-governance-thematic-priorities-after-2020>

- V kolikšni meri so v slovenskem visokošolskem prostoru že uresničeni dosedanje zaveze bolonjskega procesa?
- Kaj je družbena vloga visokega šolstva?
- Katere spremembe/izboljšave so potrebne na področju visokega šolstva, da bodo visokošolski zavodi v naslednjih desetih letih lahko izvajali svojo vlogo v družbi in katere od teh sprememb/izboljšav je mogoče izvesti ali podpreti v okviru Evropskega visokošolskega prostora?
- Mnenje glede predlaganih tem Skupine za spremljanje bolonjskega procesa in zbrati predloge za dodatne teme.

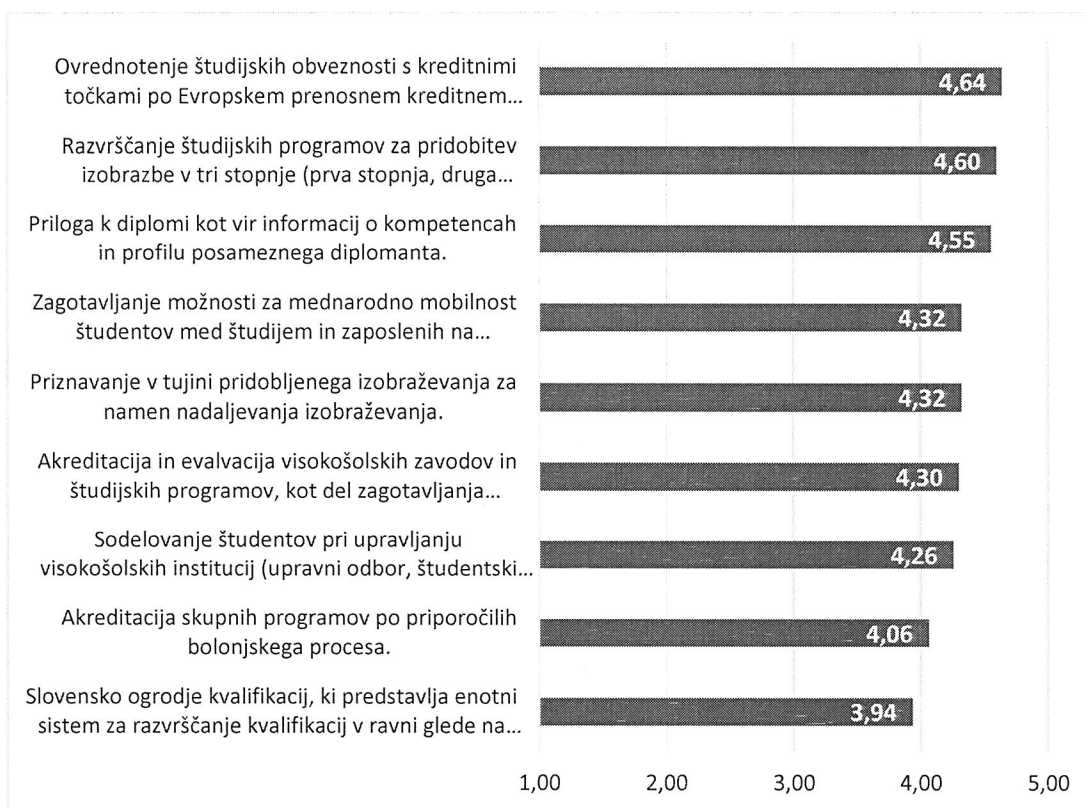
1.1 Ugotovitve

Med visokošolskimi zavodi je močno zastopano mnenje, da je za Slovenijo pomembno, da je del Evropskega visokošolskega prostora in da sodeluje v bolonjskem procesu. Trditve o stanju slovenskega visokošolskega prostora so bile ocenjene pozitivno z oceno nad 3 na lestvici do 5 (Slika 1.1, tabela 2.1).

Slika 1.1: Pregled odgovorov na vprašanje Q1 »Označite v kolikšni meri se strinjate s spodaj navedenimi trditvami o slovenskem visokošolskem prostoru:«

Uresničevanje dosedanjih zavez bolonjskega procesa v slovenskem visokem šolstvu je ocenjeno s povprečno oceno nad 4 na lestvici do 5. Edina trditev ocenjena s povprečno oceno malo pod 4 je bila vezana na ustreznost uresničevanja Slovenskega ogrodja kvalifikacij (slika 1.2, tabela 2.2).

Slika 1.2: Pregled odgovorov na vprašanje Q2 »Označite, v kolikšni meri se strinjate, da so navedene zaveze bolonjskega procesa v slovenskem visokošolskem prostoru že ustrezno uresničene:«

Odgovore na vprašanje »Katera je po vašem mnenju ključna družbena vloga visokega šolstva?« je mogoče strniti v sklope družbeni razvoj, ustvarjanje in prenos novega znanja ter ustvarjanje zaposljivih diplomantov, kar se pogosto pojavlja skupaj s prejšnjima sklopoma v kontekstu prenos znanja za usposabljanje strokovnjakov.

89 % vprašanih meni, da so na področju visokega šolstva potrebne spremembe in izboljšave, da bodo visokošolski zavodi v naslednjih desetih letih lahko izvajali svojo vlogo v družbi. Prevladujoča tema v odgovorih je financiranje, in sicer zagotavljanje stabilnega javnega financiranja izobraževanja in raziskovanja. Naslednji bolj poudarjeni področji sta vezani na možnosti ustvarjanja, prilagajanja in spreminjanja študijskih programov potrebam družbe in spremenjenim pogojem v gospodarstvu ter internacionalizacija (več tujih študentov ne samo z Balkana, tujih profesorjev, učni jezik). V povezavi s financiranjem ter izvajanjem izobraževanja in raziskovanja se pojavlja tudi skrb za visokošolske kadre.

Predlagane teme Skupine za spremljanje bolonjskega procesa se razvrščajo po naslednjem prioriteten vrstnem redu (tabela 2.5):

1. Inovativno, prožno in ustrezno učenje in poučevanje
2. Družbena vloga visokega šolstva
3. Odprtost visokega šolstva
4. Internacionalizacija in mobilnost
5. Upravljanje in avtonomija
6. Vseživljenjsko učenje
7. Digitalizacija

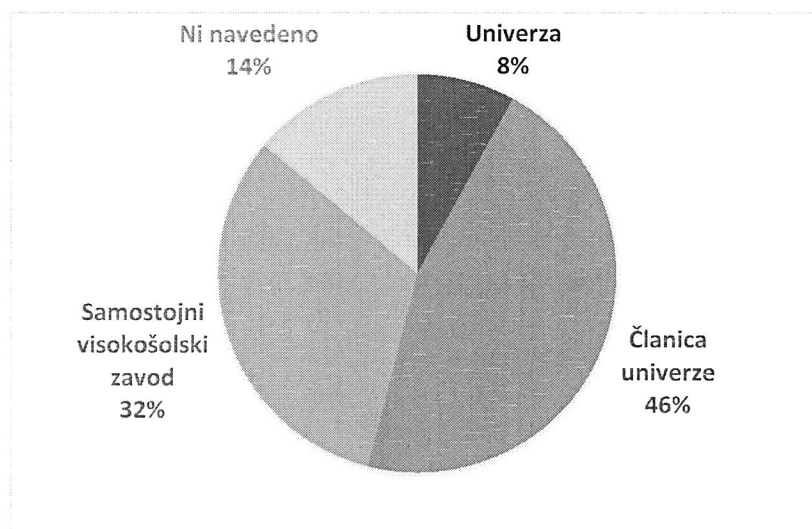
Med predlogi za dodatne teme (tabela 2.6) izstopata:

- financiranje in
- raziskovalna dejavnost.

2. PODATKI, ZBRANI Z VPRAŠALNIKOM²

Vprašalnik (v prilogi 2) sestavlja osem vprašanj. Pet vprašanj vključuje ordinalne spremenljivke, pri katerih je pomembna razvrstitev vrednosti v ponujene kategorije. Tri vprašanja so odprta in vsebujejo proste besedilne odgovore pri katerih je bila uporabljena kvalitativna analiza vsebine podatkov.

Vprašalnik je bil poslan vodstvom slovenskih visokošolskih zavodov (univerz, članic univerz in samostojnih visokošolskih zavodov). Vabilo k izpolnjevanju vprašalnika je bilo z e-naslova visokosolstvo.mizs@gov.si poslano na 107 kontaktnih e-naslovov rektorjev in dekanov. Odgovori so se zbirali od 27. avgusta 2019 do 9. septembra 2019. V analizi so bili uporabljeni podatki iz 50 vprašalnikov. Število uporabljenih odgovorov (N) je navedeno pri predstavitvi posameznega vprašanja.

Slika 2.1: Pregled uporabljenih vprašalnikov v analizi glede na označeno vrsto visokošolskega zavoda (N=50)

Tabela 2.1: Pregled odgovorov na vprašanje Q1 »Označite v kolikšni meri se strinjate s spodaj navedenimi trditvami o slovenskem visokošolskem prostoru:« padajoče glede na povprečno vrednost odgovorov

Oznaka trditve	Trditev	Povprečna vrednost odgovora	Pregled odgovorov po trditvah					N (št. odgovorov)
			Sploh se ne strinjam (1)	Ne strinjam se (2)	Niti se strinjam, niti se ne strinjam (3)	Strinjam se (4)	Popolnoma se strinjam (5)	
Q1a	Za slovensko visoko šolstvo je pomembno, da je del Evropskega visokošolskega prostora.	4,73	0	0	1	11	37	49
Q1b	Za Slovenijo je pomembno, da sodeluje v	4,67	0	0	1	14	34	49

² Iz prikazanih besedil odgovorov so umaknjeni sklici na visokošolski zavod (z namenom zagotoviti anonimnost odgovorov) ter potencialno nestrpni govor. Umaknjeno besedilo je označeno s »...«. Popravljenе so tudi očitne tipkarske napake.

Oznaka trditve	Trditev	Povprečna vrednost odgovora	Pregled odgovorov po trditvah					N (št. odgovorov)
			Sploh se ne strinjam (1)	Ne strinjam se (2)	Niti se strinjam, niti se ne strinjam (3)	Strinjam se (4)	Popolnoma se strinjam (5)	
	bolonjskem procesu.							
Q1e	Vzpostavljeni so podporni mehanizmi, ki študentom omogočajo neovirano dokončanje študija.	3,79	1	5	10	19	13	48
Q1f	Študijski programi zagotavljajo, da imajo diplomanti ob koncu študija primerne kompetence za vstop na trg dela.	3,59	1	8	12	17	11	49
Q1d	Omogočen je pravičen dostop do visokega šolstva.	3,41	5	9	8	15	12	49
Q1c	Slovenski visokošolski prostor sledi ciljem kakovost in odličnost, raznovrstnost ter dostopnost s podpornimi instrumenti internacionalizacije, diverzifikacije, študijske strukture in financiranja visokega šolstva.	3,35	4	10	8	19	8	49

Tabela 2.2: Pregled odgovorov na vprašanje Q2 »Označite, v kolikšni meri se strinjate, da so navedene zaveze bolonjskega procesa v slovenskem visokošolskem prostoru že ustrezno uresničene:« padajoče glede na povprečno vrednost odgovorov

Oznaka trditve	Trditev	Povprečna vrednost odgovorov	Pregled odgovorov po trditvah					N (št. odgovorov)
			Sploh se ne strinjam (1)	Ne strinjam se (2)	Niti se strinjam, niti se ne strinjam (3)	Strinjam se (4)	Popolnoma se strinjam (5)	
Q2b	Ovrednotenje študijskih obveznosti s kreditnimi točkami po Evropskem prenosnem kreditnem sistemu (ECTS).	4,64	0	0	0	17	30	47
Q2a	Razvrščanje študijskih programov za pridobitev izobrazbe v tri stopnje (prva	4,60	0	1	3	10	33	47

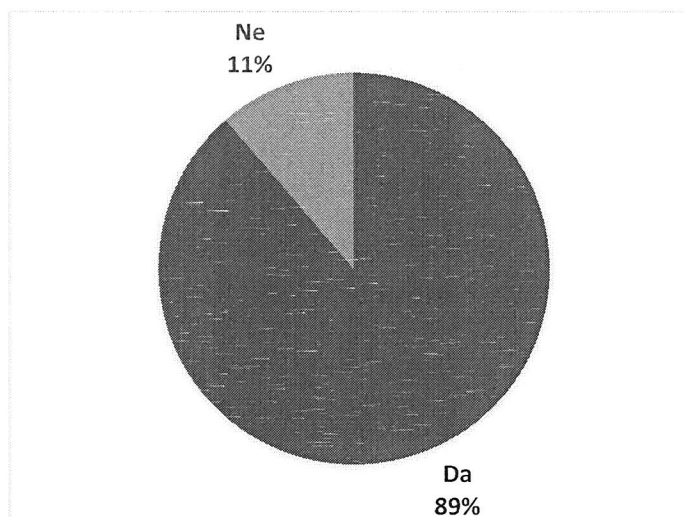
Oznaka trditve	Trditev	Povprečna vrednost odgovorov	Pregled odgovorov po trditvah					N (št. odgovorov)
			Sploh se ne strinjam (1)	Ne strinjam se (2)	Niti se strinjam, niti se ne strinjam (3)	Strinjam se (4)	Popolnoma se strinjam (5)	
	stopnja, druga stopnja, tretja stopnja).							
Q2e	Priloga k diplomi kot vir informacij o kompetencah in profilu posameznega diplomanta.	4,55	0	1	1	16	29	47
Q2f	Priznavanje v tujini pridobljenega izobraževanja za namen nadaljevanja izobraževanja.	4,32	0	2	4	18	23	47
Q2h	Zagotavljanje možnosti za mednarodno mobilnost študentov med študijem in zaposlenih na visokošolskih zavodih z namenom poučevanja, usposabljanja ali raziskovanja.	4,32	0	1	6	17	23	47
Q2c	Akreditacija in evalvacija visokošolskih zavodov in študijskih programov, kot del zagotavljanja kakovosti visokega šolstva.	4,30	0	2	4	19	22	47
Q2i	Sodelovanje študentov pri upravljanju visokošolskih institucij (upravni odbor, študentski svet).	4,26	2	1	4	16	24	47
Q2d	Akreditacija skupnih programov po priporočilih bolonjskega procesa.	4,06	0	2	10	18	17	47
Q2g	Slovensko ogrožje kvalifikacij, ki predstavlja enotni sistem za razvrščanje kvalifikacij v ravni glede na učne izide (v uporabi od 12. 7. 2016).	3,94	0	2	13	18	14	47

Tabela 2.3: Pregled odgovorov na vprašanje Q3 »Katera je po vašem mnenju ključna družbena vloga visokega šolstva?« (N=41)

Zap. št.	Odgovor
1	Visoko šolstvo mora predvsem prispevati k družbenemu razvoju (z raziskavami in najnovejšimi spoznanji) in k dvigu pogojev življenja celotne družbe.
2	Spodbujanje kritičnega mišljenja in družbene participacije, krepitev demokracije in družbene pravičnosti. Tudi krepitev aspiracij in talentov ter omogočanje svobodnega akademskega prostora, v katerem študentke in študenti lahko izražajo svoja stališča, oblikujejo poglede in delujejo v soustvarjalnem ozračju, kar vpliva tudi na celotno njihovo družbeno delovanje.
3	Raziskovanje, razvoj, svetovanje in zagotavljanje novih znanj posamezniku in družbi.
4	Zagotavljanje možnosti pridobivanja kompetenc zainteresiranim prebivalcem RS.
5	Skrb za intelektualni razvoj mladih, skrb za kvalitetno visokošolsko izobraževanje, zahtevnost visokošolskega izobraževanja, povezanost s trgom dela.
6	Pridobivanje novih znanj in spodbujanje posameznikov k inovativnosti za dvig kakovosti življenja v družbi doma in v širšem mednarodnem prostoru.
7	Ustvarjanje zaposljivih diplomantov.

Zap. št.	Odgovor
8	Izobraževanje vrhunskih strokovnjakov in skrb za ustvarjanje novega znanja s potencialom razvojnega-gospodarskega preboja ali dviga blaginje prebivalstva v drugih ozirih.
9	Pridobitev osnov izbrane izobrazbe v primernem socialnem okolju.
10	Vrhunsko delovanje na področjih izobraževanja, znanosti in umetnosti s ciljem nuditi mlajši generaciji vrhunsko izobrazbo.
11	Demokratizacija družbe (v zanju je moč in svoboda) razvoj družbe doprinos k dobrobiti posameznikov.
12	Razvoj družbe blaginje.
13	Pa kaj je treba tu filozofirati? Ali ni to samo po sebi jasno?
14	Zagotavljati družbi produktivne in družbeno odgovorne državljane.
15	Da ostaja javno, z možnostjo dostopa vsem.
16	Napredek, duhovni razvoj, ohranjanje jezika in naroda, kritična misel, intervencija v nedemokratske in populistične prakse.
17	Skrb za kakovostno pripravo in izvedbo programov, kompetentni visokošolski učitelji in ugotavljanje potreb na trgu dela ter podeljevanje koncesij programom, ki slednje zagotavljajo.
18	Pripraviti študente na zaposlitev. Pri izobraževanju študentov upoštevati študente, se osredotočiti nanje (in ne na profesorje).
19	Ustava Republike Slovenije pravi: »Država ustvarja možnosti, da si državljani lahko pridobijo ustrezno izobrazbo« (čl. 57).
20	Usposobiti študente za delo, razviti etične značilnosti študentov.
21	Usposobiti študente za delo, razvijati njihove osebne lastnosti, zlasti na področju etike.
22	"Ena od bistvenih težav izobraževanja je, da večina držav svoje izobraževalne ustanove prisiljujejo v model zagotavljanja kakovosti hitre prehrane, namesto, da bi sprejele Michelinov model. Prihodnost izobraževanja ni v standardizaciji, ampak v prilagajanju; ne v spodbujanju skupinskega razmišljanja in "deindividualizacije", ampak v kultiviranju resnične globine in dinamičnosti človeških sposobnosti vseh vrst. *Ken Robinson, The Element: How Finding Your Passion Changes Everything
23	Raziskovanje, ustvarjanje in prenos znanj.
24	Visoko šolstvo mora omogočati dostop do znanja, razumevanja podatkov in teorij, novosti in razvoja. Ne sme biti tekoči trak za dostavljanje delovne sile na "trg dela", saj je ta spremenljiv in znanja, ki bi bila omejena na določen profil, tako hitro zastarevajo, da so ob diplomiranju zastarela. Razumevanje teorij, družbe, ravnanje s podatki, pridobivanje informacij in njihovo razumevanje, etičnost, metodologija ... tehnologija, komuniciranje - vse to so znanja, ki so pomembna za vedno.
25	Usposabljanje odgovorne kompetentne in odgovorne posameznike, ki so v timih sposobni iskati in uresničevati trajnostne razvoje rešitve.
26	Zagotavljanje kompetenc diplomantom ter s tem prenos znanja (in s tem tudi zavedanje o pomenu tega) v okolje, kjer diplomanti delujejo.
27	Ustvarjanje novega znanja in prenos vrhunškega znanja na mlade generacije, s čimer se zagotavlja vzgoja kompetentnih strokovnjakov, ki so se sposobni konkurenčno vključevati v mednarodni oz. globalni trg dela.
28	Mednarodno primerljivo visokošolsko izobraževanje prebivalstva.
29	Pridobivanje znanja, veščin, spretnosti in kompetenc pripravi ljudi, da kreativno prispevajo k razvoju družbe kot celote ter spodbujajo inovativnost.
30	Izobraževanje visoko izobraženih kadrov z ustreznimi kompetencami na vseh področjih, ki so pomembna za razvoj družbe in gospodarstva ter ustvarjanje novega znanja na teh področjih.
31	Odgovornost vseh akterjev, da skozi znanje prispevajo k razvoju družbe ter internacionalizacija.
32	Pripraviti kompetentne diplomantke in diplomante za vstop na trg delovne sile.
33	Izobraževanje.
34	Pomembnost družbene vloge šolstva je potrebno podpreti za zadostnimi finančnimi viri. Kakovost pomeni striktna omejitve zgornjega obsega neposrednih ur pedagoškega dela, kar bo zahtevalo zaposlitev in habilitiranje večjega števila visokošolskih učiteljev in sodelavcev in odprava zgornjih kvot zaposlitev na članico/univerzo.
35	Z izvajanjem javne službe na področju visokega šolstva prispevati k večanju kadrovskega potenciala družbe, sposobnega ustvarjanja visoke dodane vrednosti, z znanstvenoraziskovalnim in razvojnim delom prispevati h krepitvi razvojnih potencialov gospodarstva in s tem povečevanja njegove

Zap. št.	Odgovor
	konkurenčnosti, prispevati k zavedanju družbe o pomembnosti spoštovanja temeljev svobodne in demokratične družbe ter gradnje visokih moralnih norm in etičnih standardov.
36	Spodbujanje inovativnosti in kreativnosti.
37	Kritična izobrazba.
38	Ustvarjanje strokovnjakov, povezovanje med družbami, ustvarjanje idej...
39	Ustvarjanje novega znanja in na tem znanju temelječe izobraževanje kadrov za potrebe družbe.
40	Oblikovanje strokovnjakov, ki morajo svoje znanje uporabiti za vsesplošen razvoj družbe in človeštva.
41	Izobraževanje visoko usposobljenih strokovnjakov na pristojnih področjih, ki bodo imeli praktične kompetence in tudi vpliv na reševanje izzivov podjetij in družbe na pristojnih področjih.

Slika 2.2: Pregled odgovorov na vprašanje Q4 »Ali menite, da so na področju visokega šolstva potrebne spremembe, da bodo visokošolski zavodi v naslednjih desetih letih lahko izvajali svojo vlogo v družbi?« (N=44)

Tabela 2.4: Pregled odgovorov na vprašanje Q5 »Katere spremembe/izboljšave so po vašem mnenju potrebne? Katere od teh sprememb/izboljšav je mogoče izvesti ali podpreti v okviru Evropskega visokošolskega prostora?«

Zap. št.	Odgovor
1	Najbolj pomembna je zagotovitev stabilnega financiranja visokega šolstva, ki bo tudi v takem obsegu, da bo dejansko omogočilo razvoj visokega šolstva, ukvarjanje s kakovostnim raziskovanjem, ustrezno opremo za raziskovanje in pedagoško delo itd. V okviru Evropskega visokošolskega prostora si je treba prizadevati za podpis sporazuma z državami izven EU, ki bi omogočal lažji prehod študentov (npr. težave, ki se sedaj pojavljajo s tistimi državami, katerih prebivalci potrebujejo vizum za vstop v EU).
2	Že samo dejstvo, da ni sodobne knjižnice, kjer bi študentke in študenti lahko neovirano študirali, je problematično. Pomemben del študijskega procesa je študijska praksa, vendar je zaradi pomanjkanja financ ovirana in omejena. Sredstva za izmenjavo so prenizka, da bi se lahko vanjo vključili tudi revnejši študenti in študentke. Zelo je problematično število študentk in študentov na enega učitelja ali učiteljico. To je le nekaj ovir, ki bi jih bilo potrebno preiti, da bi se lahko kosali s podobnimi izobraževalnimi ustanovami v tujini, kjer lahko študij individualizirajo, oblikujejo majhne študijske skupine in podobno. Problematično je tudi omejevanje nastajanja novih študijskih programov znotraj univerz, kar preprečuje razvoj novih specializiranih programov, ki jih zahtevajo družbene spremembe.
3	Zakonodajne spremembe, spremembe v organizacijski kulturi, zmanjšanje sistemske koruptivnosti, ki se največkrat sploh ne zazna.
4	Predvsem spremembe vezane na hitrejše posodabljanje študijskih programov (spremembe so možne, vendar je uvajanje sprememb časovno predolgo).

Zap. št.	Odgovor
5	Uvesti je potrebno vavčerski sistem za izenačitev zasebnih in s strani države ustanovljenih zavodov. Trenuten sistem, ko se koncesije zasebnim zavodom de facto ne samo ne dodeljujejo temveč se jih skuša odvzeti, hkrati pa se vzdržuje akreditacije številnim državnim zavodom, ki bi jih zaradi neakovosti že zdavnaj morali izgubiti, enostavno ni pravičen, ...
6	Večja podpora raziskovalni dejavnosti, ki ne sme biti zgolj temeljna, ampak zlasti in predvsem aplikativna za dobrobit družbe. Finančna podpora visokemu šolstvu tako na področju pedagoškega, kot tudi znanstveno-raziskovalnega dela. EU in državna sredstva namenjena projektom, ki dvigajo kakovost življenja zlasti starajoči populaciji. E-učenje na vseh treh stopnjah in lažja dostopnost do znanj, vseživljenjsko učenje. Primerljivi, a dovolj visoki standardi za določanje kakovosti pedagoškega dela.
7	Ustvarjanje boljših (finančnih in organizacijskih) možnosti nemotenega raziskovalnega dela in izdatna spodbuda razvojno-raziskovalnim aktivnostim s potencialom inoviranja in komercializacije. Finančna podpora, ki bo sledila sodobnim trendom plačljivih znanstvenih objav, ki na nekaterih vsebinskih področjih postajajo pravilo in ne izjema.
8	Prilagoditev programom spremenjenim pogojem gospodarstva in dejavnostim nasploh. Novi programi, predvsem pa spremembe v načinih izvajanj programov. prilagoditi načine izvajanja programov novim možnostim.
9	Predvsem strukturne in finančne.
10	Višja vlaganja v visokošolski prostor, povezovanja študijskih programov z univerzami zunaj RS, skupne diplome, skupni programi, raziskovalna infrastruktura univerz mora slediti vsaj vlaganjem v kulturne inštitucije, izobraževanje za zaposljive poklice, izobrazba mora prinesiti visoko dodano vrednost na vseh področjih, ureditev intelektualne lastnine.
11	Korekcija akreditacijskih postopkov v smislu možnosti hitrejšie prilagoditve potrebnim spremembam (razvoj znanosti in stroke, družbe, zahteve trga dela).
12	Večja odprtost našega VS sistema, tako za kandidate za zaposlitev (iz tujine), več tujih študentov ne le iz Balkana, več tujcev v vodstvih visokošolskih zavodov.
13	V slovenskem visokošolskem prostoru zagotavljajo visoko stopnjo kakovosti zgolj javne univerze, kajti zaradi omejenega števila študentov so privatne visokošolske inštitucije zaradi racionalizacije vseh procesov na zavodu prisiljene znižati stopnjo kakovosti (manj ur, slabši predavatelji, odsotnost realnih samoevalvacij, odsotnost izven študijskih dejavnosti za študente). Glede na kakovost javnega visokega šolstva v Sloveniji in glede na potrebe bodočih generacij študentov bi bilo smiselno javno financirati in razvijati zgolj javno visoko šolstvo.
14	Ustrezno financiranje, ki omogoča razvojno delovanje in investicije - trenutno ohranjamo status quo. Ustrezni mehanizmi za vstop mladih v visokošolski prostor, a hkrati skrb, da se stari profesorji lahko postopoma umikajo in s svojim bogatim znanjem pripomorejo h kakovosti visokega šolstva. Trenuten način zaposlovanja/odhajanja v pokoj je zelo rigiden.
15	Programi, ki ne zagotavljajo zadostnega števila študentov se naj ukinejo, koncesije prerazporedijo.
16	Potrebno je kaj narediti za študij, osredotočen na študente. Po naši vednosti, obstaja v Sloveniji samo ena zasebna visoka šola, ki ima takšen študij (v svoji strategiji in ga tudi dejansko izvaja).
17	Nujno je pridobiti koncesijo ali najti način da študenti plesa in baleta kot konstitutivnega dela kulture slovenskega naroda imajo brezplačen dostop do študija.
18	Visoke šole bi morale vsaj razmisliti o možnostih študija, osredotočenega na študente. O tem pedagoškem pristopu se komaj kdaj spregovori, v svoji strategiji in praksi pa ga ima sprejetega samo ena visoka šola v Sloveniji.
19	Visoke šole bi se morale osredotočiti na študente. Večina visokih šol je osredotočena na profesorje. Kolikor nam je znano, ima ta pedagoški pristop v svoji strategiji in ga izvaja, le ena visoka šola ...
20	Način financiranja programov. Glede tega je Slovenija , milo rečeno klijentelistična...
21	Internacionalizacija, pluralnost, povezovanje v EU.
22	Od učnih izidov in kompetenc nazaj k študiju, poglobljenemu razumevanju. Iz hitrega semestralnega dela k celoletnemu raziskovalnemu, premišljenem študiju. Od hitrega preverjanja znanja s številnimi izdelki k individualiziranemu in skupinskemu razpravljalnemu izpitovanju.
23	Premajhna vključenost v mednarodni izobraževalni prostor in prenizka stopnja internacionalizacije slovenskega visokega šolstva; dopuščanje akreditacije zavodov, ki nimajo redno zaposlenih visokošolskih učiteljev.
24	Prilagajanje potrebam sonaravnega razvoja je potrebno podpreti s stabilnim financiranjem visokega šolstva, pri čemer je potrebno poudarek dati kakovosti ter potrebam zaposlovalcev in ne delitvi na javno - zasebno.

Zap. št.	Odgovor
25	Mednarodna primerljivost po kakovosti pedagoškega in raziskovalnega dela in internacionalizacija v visokošolskem prostoru. Oboje je mogoče izvesti v okviru Evropskega visokošolskega prostora.
26	Spodbujanje možnosti izobraževanja v angleškem jeziku, spodbujanje mednarodnih povezav.
27	Spodbujati je treba kakovost ter povečati sredstva za izobraževanje.
28	Jasna strategij na področju visokega šolstva, sprememba financiranja visokega šolstva, tako da bo odražala potrebe družbe in gospodarstva in kakovost institucij/programov ter ustrezno zagotavljala zadostne vire za razvoj institucij ter stimulirala izboljšave in dvig kakovosti. Jasna strategija na področju financiranja zasebnih zavodov. Transparenten in učinkovit sistem evalvacij in zagotavljanja kakovosti.
29	Primerljiv pristop med fakultetami s posameznega področja izobraževanja.
30	Spremembe vstopanja v visokošolsko izobraževanje. Onemogočanje direktnega prehajanja diplomantov VS programov na mag. ali doktorski študij! Ločevanje posameznih stopenj z novimi, okolju prilagojenimi programi. Vse se lahko podpre v okviru EU visokošolskega prostora. Ponovno dvigniti nivo doktorskega študija.
31	Pomembnost družbene vloge šolstva je potrebno podpreti za zadostnimi finančnimi viri. Kakovost pomeni striktna omejitve zgornjega obsega neposrednih ur pedagoškega dela, kar bo zahtevalo zaposlitev in habilitiranje večjega števila visokošolskih učiteljev in sodelavcev in odprava zgornjih kvot zaposlitev na članico/univerzo. Ureditev financiranja infrastrukture (rač. opremo za izvajanje sodobnih metod poučevanja) za izvedbo pedagoškega procesa in ne zgolj financiranje raziskovalnih skupin preko ARRS. Sprememba plačnega sistema za visokošolske učitelje in sodelavce Odprava ureditve, kot jo predvideva 63. člen ZVis Zagotavljanje stalnih finančnih virov za pedagoško izobraževanje in individualno raziskovalno delo
32	Potreba po sprejemu enotne zakonodaje, ki bo celovito urejala delovanje visokega šolstva pri izvajanju javne službe, ki zajema izobraževalno in raziskovalno dejavnost, ki sta enakovredni in med seboj neločljivo povezani. Temu morajo slediti tudi mehanizmi, povezani z uveljavljanjem avtonomnosti univerze, načinom določanja vsebin izvajanja javne službe (mehanizem pogajanj), pavšalnega financiranja (lump sum) in iz tega izhajajočega pasovnega financiranja izobraževalne dejavnosti in pasovnega financiranja raziskovalne dejavnosti. Prav tako mora nova ureditev vključevati rešitve, ki bodo omogočale vzpostavitev stimulativnih delovnih pogojev in načine spodbujanja ter nagrajevanja uspešnih delavcev. Z vzpostavljenimi rešitvami mora biti visokošolskim zavodom omogočen razvoj sistemskih mehanizmov, potrebnih za njihovo uspešno delo in razvoj, kot so na primer rešitve za predfinanciranje in sofinanciranje raziskovalnih projektov, za izvajanje sobotnega leta ipd.
33	Pluralizacija in decentralizacija.
34	Šolstvo mora nujno postati bolj dostopno. Čeravno naj bi bilo šolanje v Sloveniji brezplačno, je študij za študente iz revnejših družin bistveno bolj zahteven kot za premožne. Sploh je problematično študentsko delo, ki onemogoča kakovit študij. Razlike so seveda tudi v družbenem in kulturnem kapitalu, ki imata prav tako velik vpliv na študij, s tem pa se zaenkrat še ne soočamo resno.
35	V visokem šolstvu je treba ustvariti kritično maso znanja in kadrov, ki bo omogočila razvoj novih znanj in izobraževanje kadrov za potrebe družbe v prihodnje, vključno z industrijo. Drobljenje visokošolskega prostora po principu Univerza v vsako slovensko mesto in fakulteta vsak slovensko vas tega ravno ne podpira. Pri tem je treba izpostaviti tudi kronično podhranjenost znanstvene in raziskovalne sfere brez katerih ne more biti visokega šolstva, ki bo izobraževalo za jutrišnji dan. Izboljšave v okviru Evropskega visokošolskega prostora: - povečati mobilnost študentov in učiteljev - vzpostavitev skupnih mednarodnih študijskih programov - mednarodna primerljivost študijskih programov.
36	Zagotoviti več sredstev in podpore za avtonomno delovanje visokošolskih zavodov, brez odvečnega administriranja in birokratiziranja pedagoškega procesa.
37	Zagotoviti je potrebno ustrezno sistemsko financiranje raziskovalcev in učiteljev, da ne bodo na fakultetah ostajali pretežno neambiciozni in tisti, ki si ne zmorejo najti zaposlitve v gospodarstvu, kjer so plače bistveno višje. Zagotoviti je potrebno tudi sistemsko financiranje nakupa ustrezne učne opreme, ki bo primerljiva s tisto, ki jo diplomanti kasneje uporabljajo v poklicni karieri.

Tabela 2.5: Pregled odgovorov na vprašanje Q6 »Razvrstite spodaj navedene teme glede na njihovo pomembnost z vidika Evropskega visokošolskega prostora. Najpomembnejšo temo postavite na prvo mesto.« glede na vrstni red razvrstitve (N=43)

Oznaka teme	Tema	Uvrščenost teme glede na dodeljeno zaporedno mesto pri razvrščanju							Povprečje izračunano iz števila odgovorov in zaporednega mesta razvrščenosti odgovora
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	
Q6c	Inovativno, prožno in ustrezno učenje in poučevanje	10	15	10	5	2	0	1	2,49
Q6a	Družbena vloga visokega šolstva	17	3	6	5	3	5	4	3,10
Q6b	Odprtost visokega šolstva	6	12	6	5	9	4	1	3,35
Q6f	Internacionalizacija in mobilnost	3	4	10	11	7	7	1	3,93
Q6g	Upravljanje in avtonomija	6	5	7	6	5	7	7	4,12
Q6d	Vseživljenjsko učenje	1	3	3	6	8	11	11	5,19
Q6e	Digitalizacija	0	1	1	5	9	9	18	5,81

Tabela 2.6: Pregled odgovorov na vprašanje Q7 »Ali katero temo pogrešate, bi kaj dodali?«

Zap. št.	Odgovor
1	Dodali bi okrepitev sodelovanja med visokoškolskimi zavodi in ministrstvom.
2	Državno financiranje vseh področij študija.
3	Financiranje. Digitalizacija, ki je vsesplošen proces v sodobni družbi, se po nepotrebnem pojavlja kot Samostojna tema.
4	Inovacije in razvojno-raziskovanje kot podpora gospodarstvu.
5	Koncept na znanosti temelječe univerze-Science based university
6	Osredotočenost na študente.
7	Osredotočenost na študente. Vse tradicionalne visoke šole so osredotočene na profesorje.
8	...
9	Prilagajanje času in predvidljivi prihodnosti.
10	Raziskovalna dejavnost kot sestavni del visokega šolstva in vir novega znanja.
11	Zadostnost in potrebnost ter zavzetost deležnikov.
12	Zaposljivost diplomantov.

PRILOGA 1: Podrobnejše pojasnilo posamezne teme Skupine za spremljanje bolonjskega procesa

Družbena vloga visokega šolstva

- Ena od temeljnih družbenih vlog visokošolskih institucij je vloga zaščitnikov svobode govora in misli ter spodbujevalcev/varuhov pomembnih zamisli in temeljnih vrednot. V svetu, v katerem prevladujejo lažne ter zavajajoče novice in informacije, morajo univerze še naprej kazati, kako kritično oceniti informacije in najti resnico.
- Univerze bi morale delovati kot gonilna sila za razvoj skupnosti ali regionalni razvoj s krepitvijo povezav s svojimi skupnostmi in zaledjem ter spodbujanjem takih vrednot, kot sta državljanska udeležba in demokracija. Spodbujajo razpravo, ko usposablja prihodnje generacije vodij in raziskovalcev, pa bi morale postati prožnejše in se bolj odzivati na ekosistem.
- Visokošolske institucije bi morale postati regionalna središča in centri odličnosti, saj lahko zagotovijo strokovno znanje na številnih področjih. Univerze morajo tudi prispevati k predvidevanju kompetenc, potrebnih v prihodnosti, med drugim z združevanjem izobraževanja in raziskav.
- Znanje bi bilo treba obravnavati v okviru, ki vključuje etične razsežnosti. Vedno bi morala biti prisotna širša vloga izobraževanja, torej oblikovanje značaja in prenos vrednot, ne le vsebine.
- Uvesti bi bilo treba model javnega dobra, kar pomeni, da bi morale univerze sprejeti širšo agendo, s katero bi bila javnost vključena v poučevanje, inovacije in vse sektorje visokošolskih dejavnosti. Univerze bi si morale prizadevati za večjo seznanjenost javnosti z njihovo vlogo in pomenom ter zagotoviti, da javnosti dejansko prinašajo korist.
- Trajnostno izobraževanje lahko pomaga pri pripravi na prihodnost ter prispeva k večji okoljski ozaveščenosti in odgovornosti.
- Za reševanje izzivov četrte industrijske revolucije bosta potrebna predvidevanje in načrtovanje visokošolskih institucij: s tehničnega vidika bo to vključevalo znanje in spretnosti, potrebne v svetu, ki je vse bolj odvisen od robotike in umetne inteligence, pa tudi tiste, potrebne za spoprijemanje s tveganjem razčlovečenja. Visoko šolstvo bi moralo zagotoviti, da nov tehnološki razvoj izpolni svoj potencial za zadovoljevanje osnovnih potreb vseh ljudi na planetu.
- Diplomanti univerz so pomembni: v družbi predstavljajo visokošolske institucije, zato bi morali biti vključeni v akademsko skupnost, ki bi jih morala ceniti.
- Prednostna naloga raziskovalnih dejavnosti bi morala biti ustvarjanje pozitivnega učinka na družbo.

Odprtost visokega šolstva

- Socialna razsežnost visokega šolstva je v sporočila o bolonjskem procesu vključena od leta 2001, vendar se je izkazalo, da je konkreten napredek težko dosegljiv. Popolna dostopnost še ni dosežena, zato mora imeti bolonjski proces ključno vlogo na tem področju. Razvoj smernic o socialni razsežnosti bi moral spodbuditi pozitivne spremembe.
- Če naj bi univerze izvajale svojo temeljno družbeno vlogo, morajo biti zmožne zagotoviti potrebne priložnosti različnim učečim (različnih starosti, z različnimi ravni izobrazbe in potrebami) ob hkratnem zagotavljanju kakovosti, družba pa jim mora zaupati.
- Vključenost se ne sme razumeti le tako, da se nanaša na družbenoekonomski položaj, etnične skupine, osebe s posebnimi potrebami in manjšine, ampak zajema tudi različne starostne skupine in čezmejno vključenost. Univerze morajo podpirati družbeno enakost in enakost spolov. To ne pomeni le enakega dostopa moških in žensk, ampak tudi ravnovesje pri izbiri znanstvenega področja, ki je manj vezano na spol: tj. spodbujati bi bilo treba dostop žensk do znanstvenih in tehnoloških področij. Vzpostaviti bi bilo treba dostopnejši izobraževalni sistem za netradicionalne učence in manj zastopane skupine.
- Univerze bi se morale osredotočiti na potrebe vseh učečih in na primer zagotavljati prožnejše in bolj raznolike programe in metodologije.

- Potreben je nov način razmišljanja o socialni razsežnosti – celostno razmišljanje. Da bi lahko prihodnje potrebe po vključenosti in enakosti obravnavali celostno, se ne smemo omejiti na visoko šolstvo: izbor se izvaja najpozneje na osnovno- in srednješolski ravni, tisti, ki se želijo vključiti v visokošolsko izobraževanje ter jim je to omogočeno, pa niso reprezentativni za socialno, ekonomsko ali etnično sestavo naših družb. Ne moremo si več privoščiti odvrčanja mladih od visokošolske izobrazbe zaradi družbenoekonomskih razlogov: pri reševanju številnih težav, s katerimi se dandanes spoprijemajo naše družbe, je treba izkoristiti vse talente. Hkrati je treba poleg akademskih vidikov študentskega življenja upoštevati tudi druge vidike, kot sta zdravstvena oskrba ali socialna pomoč.
- Posebna pozornost ne bi smela biti namenjena le priseljencem in beguncem, ampak vsem mednarodnim študentom.

Inovativno, prožno in ustrezno učenje in poučevanje

- Okrepiti bi bilo treba pedagoško vlogo univerz, tj. njihovo vlogo organizatorjev in spodbujevalcev učenja, ter priznati vrednost in pomen poučevanja in učiteljev in univerze ob tem pripraviti na njihovo vlogo v visokem šolstvu, osredotočenem na učeče. Učenje, temelječe na raziskavah mora biti prednostna naloga.
- Da bi univerze izboljšale svoje zmogljivosti, je treba izboljšati zmogljivosti profesorjev kot spodbujevalcev učenja – vzpostavljen bi lahko bil skupni okvir za usposabljanje učiteljev v sistemu, osredotočenem na učeče, ali spletna platforma za njihovo usposabljanje. Poučevanje bi bilo treba ustrezno prepoznati kot del akademske poklicne poti ter ga ustrezno upoštevati pri poklicnem napredovanju.
- študijski programi za izobraževanje učiteljev v šolah so zelo pomembni, saj lahko vplivajo na celotni izobraževalni sistem. Za izboljšanje sistemov visokega šolstva, kar zadeva kakovost in vključenost, je treba večjo pozornost nameniti temu, kar se dogaja na preduniverzitetni ravni.
- Prožnost bo ključna beseda in jo je treba obravnavati z različnih vidikov: programi morajo biti prožnejši, da se lahko prilagodijo družbenim spremembam in večji raznolikosti študentov. Zaradi negotovosti glede natančnih znanj in spretnosti, ki bodo potrebni v prihodnosti, se bo moralo biti visoko šolstvo zmožno hitro prilagoditi in oblikovati široke kompetence (kot so kritično in analitično mišljenje, ustvarjalnost in zmožnost organiziranja lastnega učenja), ki bodo potrebne v svetu v prihodnje.
- Verjetno bodo imeli ljudje v prihodnosti številne različne zaposlitve in bodo potrebovali številne manjše enote učenja: posebne module ali kratke programe za posodobitev ali izboljšanje svojega obstoječega znanja in kompetenc. Zato se bodo v prihodnosti zahtevale prožne, individualizirane in posamezniku prilagojene učne poti. Krajši izobraževalni programi bodo pomemben (novi) člen v tej izobraževalni verigi, in to ne le na začetni stopnji visokošolskega izobraževanja.
- Učne načrte bo treba revidirati in pogosto posodabljeni z vključitvijo vseh zainteresiranih strani, vključno s študenti, pa tudi delodajalci in lokalnimi skupnostmi, da se bo študente pripravilo za prihodnja delovna mesta. Razviti je treba študijske programe v skladu z zahtevami trga dela z večjim poudarkom na krajših študijih.
- Poudarek mora biti na oblikovanju mehkih veščin: diplomanti bodo potrebovali kompetence, kot so ustvarjalnost, kritično mišljenje in sposobnost za samostojno učenje na podlagi dokazov in preverjenih dejstev, odpornost, sposobnost dela v skupini in vodenja skupine ter komunikacijska in digitalna znanja in spretnosti. Študenti bi morali biti boljše pripravljeni na hitro spreminjajoči se svet.
- Obstaja veliko alternativnih ponudnikov izobraževanja, ki jih je vedno več in so na voljo: to pomeni, da se morajo univerze prilagoditi tej novi resničnosti z izboljšanjem ustreznosti svojih programov. Medtem to ustvarja pritisk na učeče in organe, da odkrijejo, preprečijo in prepovejo vsako goljufijo ali prevaro.
- Kakovost učenja in poučevanja je glavni cilj.
- Mehanizmi za zagotavljanje kakovosti lahko omejijo prožnost ali ovirajo inovacije pri zasnovi programov. To protislovje je treba odpraviti z analizo veljavnih pravil, standardov

in smernic ter zagotoviti, da so mehanizmi za zagotavljanje kakovosti združljivi z novimi in različnimi vrstami zahtev ter koristni pri njihovem izpolnjevanju.

Vseživljenjsko učenje

- V času hitrih sprememb je zelo verjetno, da bo učenje dejansko postalo vseživljenjsko, kar pomeni, da ljudje običajno ne bodo končali enega samega programa in pričakovali, da bodo vse življenje zaposleni na eni sami poklicni poti.
- Ni mogoče določiti znanj, spretnosti in kompetenc, ki bodo potrebne v prihodnosti, zato bi morale biti univerze pripravljene, da jih bodo oblikovale v različnih življenjskih obdobjih osebe; predvideti je mogoče, da bodo za različne vrste in starostna obdobja študentov potrebni krajši tečaji na več ravneh ter da bodo potrebne nove in bolj prilagodljive strategije učenja in poučevanja.
- Učeče je treba ozavestiti, da njihovo učenje po diplomi ni končano: imeti morajo orodja, da bodo postali samostojni učenci, ki se samoizobražujejo. Razumeti bi morali pomen nenehnega učenja in usposabljanja namesto enkratnega učenja/usposabljanja, ki mu sledi zaposlitev.
- Z bolonjskim sistemom je bil vzpostavljen skupni okvir za primerjavo sistemov, in ker sta vseživljenjsko in nenehno učenje zdaj povsod med najpomembnejšimi nalogami, je treba hitro proučiti, ali in kako bi se lahko obstoječa orodja uporabila ali prilagodila kot skupni okviri. Če niso primerna, je treba ustvariti nova orodja.
- Visoko šolstvo ne vključuje le univerz, ampak tudi druge institucije, ki zagotavljajo vseživljenjsko učenje. Poučevanje in učenje se spreminjata: kombinirani, spletni tečaji itd. so zdaj široko razširjeni. Digitalizacija ima vse večjo vlogo. V okviru Evropskega visokošolskega prostora bi bilo treba skrbno razmisliti o tem, kako ohraniti kakovost izobraževanja vseh oblikah izobraževanja in usposabljanja.
- S spremembo visokošolskega izobraževanja se bodo spremenili priznavanje in kvalifikacije. Katere kvalifikacije bodo priznane? Verjetno bodo potrebni prilagoditev ali inovacije v zvezi s sedanjimi bolonjskimi orodji.

Digitalizacija

- Digitalizacija je dejstvo in se ne bi smela uporabiti le za krepitev učenja in poučevanja, ampak tudi za administracijo in mobilnost študentov.
- Pozornost je treba nameniti novim pristopom učenja in poučevanja ter temu, kako izkoristiti prednosti digitalizacije, ne da bi pri tem tvegali standardizacijo.
- Digitalizacija ne sme spremeniti temeljnega jedra visokega šolstva, tj. njegove človeške razsežnosti. Izvaja se digitalna revolucija. Na tem področju bolonjski proces doslej ni bil preveč drzen. Povezana univerzitetna središča bi lahko bila priložnost na globalnem trgu, vendar bo treba za izkoristek potenciala, ki ga ponuja digitalizacija, prilagoditi politike in prakse zagotavljanja kakovosti.

Internacionalizacija in mobilnost

- Na tem področju bi bilo treba v okviru Evropskega visokošolskega prostora še naprej določati kvantitativne cilje, cilj za mobilnost pa celo povečati nad 20 %. Razviti bi bilo treba politike za spodbujanje in olajšanje vhodne mobilnosti.
- Povečati bi bilo treba tudi financiranje mobilnosti študentov. Številni študenti ne sodelujejo v programih mobilnosti, ker jim njihovo ekonomsko ozadje tega ne omogoča. V prihodnosti bi bilo treba zanje pripraviti rešitev, saj je to težava tako na ravni EU kot na ravni Evropskega visokošolskega prostora.
- Pomembna je internacionalizacija študijskih programov (zlasti na ravni Evropskega visokošolskega prostora) – spodbujanje skupnih diplom in skupnih študijskih programov bi lahko bila prednostna naloga. V številnih državah je še vedno težko akreditirati skupne diplome EU, zato je bila predlagana rešitev ustanovitev agencije za vrednotenje skupnih diplom in skupnih študijskih programov. K nadaljnji obravnavi teh vprašanj bi morala prispevati pobuda o Evropskih univerzah. V tem okviru bi morale biti še vedno cilj inovacije na področju učenja in poučevanja.

- Okrepiti je treba skupno mentorstvo doktorskih disertacij. Do določene mere je že vzpostavljeno, vendar bi ga bilo treba povečati, saj je izpostavljenost različnim načinom proučevanja težav in iskanja rešitev velika prednost.

Upravljanje in avtonomija

- Akademska svoboda in integriteta, institucionalna avtonomija, sodelovanje študentov in osebja v upravljanju visokega šolstva ter javna odgovornost za visoko šolstvo in visokega šolstva so temelj Evropskega visokošolskega prostora (Pariški komunike).
- Vprašanje financiranja je treba vključiti v bolonjski proces. Na to težavo je že bilo opozorjeno, vendar brez uspeha. Čeprav je financiranje nacionalno vprašanje, je tudi ključni element visokega šolstva, zato ga ni mogoče opustiti. Da bi lahko izboljšali dostopnost, je treba razpravljati o financiranju. Zagotovitev dolgotrajne ustreznosti in raznolikosti virov financiranja za univerze je prednostna naloga.
- Po uspešni uvedbi Standardov in smernic za zagotavljanje kakovosti v Evropskem visokošolskem prostoru bi bilo treba na ravni Evropskega visokošolskega prostora oblikovati smernice za akademsko svobodo in institucionalno avtonomijo ter tako podpirati univerze pri ohranjanju njihove temeljne vloge.

PRILOGA 2: Objavljeni vprašalnik

Bolonjski proces po letu 2020 - ambicioznejši Evropski visokošolski prostor

Leta 2019 mineva dvajset let od podpisa bolonjske deklaracije, s katero so si države podpisnice zastavile cilj ob hkratnem polnem upoštevanju in spoštovanju različnosti nacionalnih sistemov izobraževanja in univerzitetne avtonomije z medsebojnim sodelovanjem izgraditi odprti in konkurenčni Evropski visokošolski prostor, ki bo evropskim študentom in diplomantom omogočal prosto gibanje in zaposljivost, obenem pa bo privlačen tudi za neevropske študente. Za doseg tega cilja so se države morale strinjati z majhnim številom parametrov (kot so stopnje in kreditne točke), da bi zagotovili stične točke med zelo različnimi sistemi visokega šolstva, ki so obstajali v tistem času, obenem pa zagotovili, da bodo nacionalne posebnosti ostale. Današnji Evropski visokošolski prostor ima 48 držav članic. Čeprav vsi cilji bolonjskega procesa še niso bili doseženi, ostaja dejstvo, da so te cilje pripravili in se o njih strinjali številni in raznoliki člani, partnerji in zainteresirane strani, ki so se tudi sami zavzeli za njihovo uresničevanje, kar je samo po sebi izjemen rezultat.

V okviru priprave na naslednjo ministrsko konferenco bolonjskega procesa, ki bo v Rimu junija 2020, poteka razprava o prihodnosti razvoja evropskega visokošolskega prostora. Ta vprašalnik je del nacionalnih aktivnosti Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, v okviru katerih želimo ugotoviti:

- Katere večje spremembe/izboljšave na področju visokega šolstva bodo potrebne, da bodo univerze v letu 2030 lahko opravljale svojo temeljno družbeno vlogo?
- Katere od teh sprememb/izboljšav je mogoče izvesti ali podpreti z ohlapno organiziranim okvirom, kot je Evropski visokošolski prostor?
- Koliko teh sprememb je na neki način ali deloma že vključenih v veljavne zaveze v zvezi z Evropskim visokošolskim prostorom? Katere bi lahko bile prihodnje ključne prednostne naloge?

Prosimo vas, da si kot predstavnik visokošolskega zavoda in soustvarjalec slovenskega visokošolskega prostora vzamete čas in odgovorite na vprašalnik v nadaljevanju, kar vam bo vzelo od 10 do 15 minut.

Odgovori bodo uporabljeni za pripravo gradiva za razpravo o prihodnosti Evropskega visokošolskega prostora na Svetu RS za visoko šolstvo. Anonimnost respondentov je zagotovljena.

Hvala za vaše sodelovanje.

Anketa je odprta do 9. septembra 2019.

S klikom na naslednja stran pričnete z izpolnjevanjem ankete.

Q1 - Označite v kolikšni meri se strinjate s spodaj navedenimi trditvami o slovenskem visokošolskem prostoru:

	Sploh se ne strinjam	Ne strinjam se	Niti se strinjam, niti ne strinjam	Strinjam se	Popolnoma se strinjam
Za slovensko visoko šolstvo je pomembno, da je del Evropskega visokošolskega prostora.	☐	☐	☐	☐	☐
Za Slovenijo je pomembno, da sodeluje v bolonjskem procesu.	☐	☐	☐	☐	☐
Slovenski visokošolski prostor sledi ciljem kakovost in odličnost, raznovrstnost ter dostopnost s podpornimi instrumenti internacionalizacije, diverzifikacije, študijske strukture in financiranja visokega šolstva.	☐	☐	☐	☐	☐
Omogočen je pravičen dostop do visokega šolstva.	☐	☐	☐	☐	☐

	Sploh se ne strinjam	Ne strinjam se	Niti se strinjam, niti ne strinjam	Strinjam se	Popolnom a se strinjam
Vzpostavljeni so podporni mehanizmi, ki študentom omogočajo neovirano dokončanje študija.	☐	☐	☐	☐	☐
Študijski programi zagotavljajo, da imajo diplomanti ob koncu študija primerne kompetence za vstop na trg dela.	☐	☐	☐	☐	☐

Q2 - Označite, v kolikšni meri se strinjate, da so navedene zaveze bolonjskega procesa v slovenskem visokošolskem prostoru že ustrezno uresničene:

	Sploh se ne strinjam	Ne strinjam se	Niti se strinjam, niti ne strinjam	Strinjam se	Popolnom a se strinjam
Razvrščanje študijskih programov za pridobitev izobrazbe v tri stopnje (prva stopnja, druga stopnja, tretja stopnja).	☐	☐	☐	☐	☐
Ovrednotenje študijskih obveznosti s kreditnimi točkami po Evropskem prenosnem kreditnem sistemu (ECTS).	☐	☐	☐	☐	☐
Akreditacija in evalvacija visokošolskih zavodov in študijskih programov, kot del zagotavljanja kakovosti visokega šolstva.	☐	☐	☐	☐	☐
Akreditacija skupnih programov po priporočilih bolonjskega procesa.	☐	☐	☐	☐	☐
Priloga k diplomi kot vir informacij o kompetencah in profilu posameznega diplomanta.	☐	☐	☐	☐	☐
Priznavanje v tujini pridobljenega izobraževanja za namen nadaljevanja izobraževanja.	☐	☐	☐	☐	☐
Slovensko ogrodje kvalifikacij, ki predstavlja enotni sistem za razvrščanje kvalifikacij v ravni glede na učne izide (v uporabi od 12. 7. 2016).	☐	☐	☐	☐	☐
Zagotavljanje možnosti za mednarodno mobilnost študentov med študijem in zaposlenih na visokošolskih zavodih z namenom poučevanja, usposabljanja ali raziskovanja.	☐	☐	☐	☐	☐
Sodelovanje študentov pri upravljanju visokošolskih institucij (upravni odbor, študentski svet).	☐	☐	☐	☐	☐

Q3 - Katera je po vašem mnenju ključna družbena vloga visokega šolstva?

Q4 - Ali menite, da so na področju visokega šolstva potrebne spremembe, da bodo visokošolski zavodi v naslednjih desetih letih lahko izvajali svojo vlogo v družbi?

- ☐ Da
☐ Ne

IF (1) Q4 = [1]

Q5 - Katere spremembe/izboljšave so po vašem mnenju potrebne? Katere od teh sprememb/izboljšav je mogoče izvesti ali podpreti v okviru Evropskega visokošolskega prostora?

Q6 - Razvrstite spodaj navedene teme glede na njihovo pomembnost z vidika Evropskega visokošolskega prostora. Najpomembnejšo temo postavite na prvo mesto. Teme uredite tako, da z miško kliknete na pravokotnik na levi strani, klik zadržite, pravokotnik povlečete na desno stran pod "Razvrščene kategorije" in klik na miški spustite.

Teme je predlagala Skupina za spremljanje bolonjskega procesa kot prednostne v naslednjem desetletju. Podrobnejše pojasnilo posamezne teme dobite na tej povezavi.

Razpoložljive kategorije:

0/7

Razvrščene kategorije:

Družbena vloga visokega šolstva

Odprtost visokega šolstva

Inovativno, prožno in ustrezno učenje in poučevanje

Vseživljenjsko učenje

Digitalizacija

Internacionalizacija in mobilnost

Upravljanje in avtonomija

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

Q7 - Ali katero temo pogrešate, bi kaj dodali?

Q8 - Označite vrsto visokošolskega zavoda, za katerega izpolnjujete vprašalnik:

- ☐ Univerza
☐ Članica univerze
☐ Samostojni visokošolski zavod